

भारतीय संविधान अनुच्छेद २७५(१)
योजनेअंतर्गत मंजूर "Pragati Abhiyan :Revival
of Millets - Finger Millets in PESA areas for
better nutrition security, income
enhancement and support climate resilient
activity for tribal families." या योजनेच्या
मार्गदर्शक तत्वांना मंजूरी देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१९/प्र.क्र.२५/का-१९
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
तारीख: २४/०७/२०१९

संदर्भ-

- १.जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र.F.No.११०१५/०१/२०१९-Grants,
दि.११/०३/२०१९
२. आदिवासी विकास विभाग, शासननिर्णय क्र. केंद्रीय-२०१९/प्र. क्र. ६३/ का. १९,
दिनांक २९/६/२०१९ व दि. २३/०७/२०१९

प्रस्तावना-

केंद्र शासनाकडून विशेष केंद्रीय सहाय्य अंतर्गत अनुदान , भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५(१) अंतर्गत व अदिम जमाती विकास कार्यक्रम या योजनाअंतर्गत राज्य शासनास अनुदान प्रदान होत असते. या योजनाअंतर्गत प्राप्त होणा-या अनुदानासाठी प्रस्ताव सादर करण्याबाबत प्रकल्प अधिकारी ए.आ.वि.प्रकल्प कार्यालय, अशासकीय/ सामाजिक /खाजगी संस्था यांना आदिवासी विकास विभागाकडून आवाहन करण्यात आलेले होते. यानुषंगाने प्राप्त झालेल्या प्रस्तावाची सविस्तर छाननी व निवड प्रक्रिया प्रधान सचिव, आदिवासी विकास यांच्या अध्यक्षतेखाली नाविन्यपूर्ण नियोजन व सनियंत्रण कक्ष,वन फोर्ब्स,नं.१,डॉ.व्ही .बी.गांधी मार्ग,फोर्ट,मुंबई,या ठिकाणी करण्यात आली. सदर प्रस्तावामध्ये प्रगती अभियान यांचा प्रस्ताव प्राप्त झाला आहे. प्रस्ताव मुख्यत्वे पालघर, नाशिक व ठाणे जिल्ह्यातील आदिवासी क्षेत्रातील हलक्या जमिनीवर घेण्यात येणारे मुख्य पिक नागली /रागी बाबत विकास कार्यक्रम राबवून उत्पन्न वाढ बरोबरच भागातील लोकांची पोषण सुरक्षा वाढविणे या बाबत आहे.

२ नाशिक ,पालघर, रायगड जिल्ह्यातील आदिवासी पट्ट्यात डोंगराळ भागात हलक्या जमिनीत मुख्यत्वे नाचणी/नागली/रागी हे पिक घेतले जाते . नागली हे आदिवासी लोकांच्या आहारातील मुख्य घटक असून आरोग्यासाठी लाभदायी आहे . नागली मध्ये मोठ्या प्रमाणात पोषण तत्वे असून कुपोषण कमी करण्यास लाभदायक असते. असे असले तरी मागील काही वर्षात नागली लागवडीचे क्षेत्र झपाट्याने कमी होत आहे. यामागे कीड व रोगांचा प्रादुर्भाव, कमी उत्पादन यांसारखी विविध कारणे आहेत. शेतकऱ्यांना नागली लागवड संदर्भात प्रशिक्षण तसेच कीड व रोग नियंत्रण करण्याबाबत मार्गदर्शन केल्यास नागली पिकाखालील क्षेत्र वाढून उत्पन्न वाढेल व पोषण सुरक्षा वाढवून कुपोषण कमी होण्यास मदत होईल ह्या

दृष्टीकोनातून प्रगती अभियान यांनी “Pragati Abhiyan :Revival of Millets – Finger Millets in PESA areas for better nutrition security, income enhancement and support climate resilient activity for tribal families.” हा रुपये ४२.१९ लाख किमतीचा प्रस्ताव नाशिक,पालघर व ठाणे जिल्ह्यातील आदिवासी क्षेत्रात राबविण्याबाबत शासनास सादर केला होता.

३ आदिवासी लोकांच्या आहारातील मुख्य घटक नागली पिकाच्या लागवडीखालील क्षेत्र वाढवून उत्पन्न वाढविणे , पोषण सुरक्षा वाढवून कुपोषण कमी करण्यास मदत करणे या उद्देशाने आदिवासी विकास विभागाने जनजाती कार्य मंत्रालय भारत सरकार समोर “Pragati Abhiyan : Revival of Millets – Finger Millets in PESA areas for better nutrition security, income enhancement and support climate resilient activity for tribal families ” ही योजना प्रस्तावित केली. या प्रस्तावास जनजाती कार्य मंत्रालयाने दिनांक १२.०२.२०१९ रोजी आयोजित केलेल्या **Project Appraisal Committee (PAC)** बैठकीमध्ये सदर योजना सन २०१९-२० करिता राबविण्यासाठी एकूण ४२.१९ लक्ष इतक्या रकमेच्या प्रस्तावास संदर्भादिन पत्र क्र १.अन्वये मंजुरी दिलेली आहे. सदर निधी संदर्भाधिन शासननिर्णयान्वये आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना वितरित करण्यात आला आहे.

३ प्रगती आभियान ही एक ग्रामिण भागामध्ये काम करणारी संस्था आहे. प्रगती अभियान संस्था २००६ मध्ये स्थापन झाली आहे. आदिवासी-ग्रामीण भागातील असलेल्या गरिबी वर शाश्वत परिणाम करणारे कार्यक्रम लोकांच्या बरोबर राबवणे हे या संस्थेचे उद्दिष्ट आहे. गरिबीवर मात करण्यासाठी सरकारचे अनेक उपक्रम जसे की मनरेगा, रेशन या संस्थेने गरजूंच्या पर्यंत पोहचवले आहे. ही संस्था गावातील युवकांना योजनांची माहिती देऊन, योजनांचा फायदा शासनाकडून कसा मिळवयचा याबाबत सातत्याने प्रशिक्षण देत आहे . या योजनांची व्याप्ती व परिणाम समजून घेण्यासाठी विविध राष्ट्रीय व परदेशातील विद्यापीठ व संशोधन संस्थांच्या बरोबरही प्रगती अभियान ने कामकाज केले आहे . प्रगती आभियान संस्थेने मागिल वर्षी नाशिक जिल्ह्यातील त्रंबकेश्वर,पेठ व इगतपुरी तालुक्यातील ९ गावांमध्ये शंभर एकरावर नागलीच्या उत्पादकता वाढीसाठी प्रयोग केले. नागलीच्या लागवडीची नवीन पध्दती शेतक-यांना शिकवली व शेतक-यांचे उत्पादन वाढ करण्यासाठी प्रयत्न केले . सबब, या क्षेत्रामध्ये कामाचा अनुभव असलेल्या प्रगती आभियान या संस्थेमार्फत भारतीय संविधान अनुच्छेद २७५(१) कार्यक्रमा अंतर्गत मंजूर “Pragati Abhiyan :Revival of Millets – Finger Millets in PESA areas for better nutrition security, income enhancement and support climate resilient activity for tribal families” ही योजना राबविण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सूचनांना मंजुरी देण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधिन होता.

शासन निर्णय-

आदिवासी लोकांच्या आहारातील मुख्य घटक असलेल्या नागली पिकाच्या लागवडीखालील क्षेत्र तसेच उत्पन्न वाढवून कुपोषण कमी करण्यास मदत करणे या कार्यक्रमांतर्गत “Pragati Abhiyan :Revival of Millets - Finger Millets in PESA areas for better nutrition security, income enhancement and support climate resilient activity for tribal families” ही योजना आदिवासी विकास विभाग व प्रगती आभियान, नाशिक यांच्यामार्फत संयुक्तपणे राबविण्यासाठी एकुण रु.४२.१९ लक्ष किंमतीच्या अंमलबजावणी मार्गदर्शक सूचनांना या निर्णयाद्वारे सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट क्रमांक-१ नुसार मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे.

२. सदर योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार वितरीत तरतूदीच्या मर्यादेत योजना राबविण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी करावी व त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र आर्थिक व भौतिक अहवालासह शासनास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१९०७२४१७२०५२४६२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(संतोष जाधव)

कार्यासन अधिकारी

प्रत,

- १) मा.मंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- २) मा.राज्यमंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) प्रधान सचिव, आदिवासी विकास यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
- ४) आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक.
- ५) सहसचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) उपसचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक व ठाणे .
- ८) प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प नाशिक, कळवण, शहापूर व जव्हार
- ९) प्रतिनिधी, प्रगती आभियान, नाशिक
- १०) संगणक समन्वयक, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ११) निवड नस्ती (का.१९) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

भारतीय संविधान अनुच्छेद २७५(१) अंतर्गत मंजूर योजना- सन २०१९-२०

परिशिष्ट-१

(रुपये लाखात)

१	योजनेचे नाव	Pragati Abhiyan :Revival of Millets - Finger Millets in PESA areas for better nutrition security, income enhancement and support climate resilient activity for tribal families					
२	योजनेचे प्रस्तावित लाभ क्षेत्र	एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प कार्यालय नाशिक, कळवण, शहापूर व जव्हार यांचे कार्यक्षेत्र.					
		अ क्र.	प्रकल्प कार्यालय	प्रस्तावित तालुके	एकूण गावे	एकूण क्षेत्र (एकर)	लाभार्थी संख्या (अंदाजे)
		१	नाशिक	नाशिक	५	१००	१५०
		२	कळवण	कळवण	५	१००	१५०
		३	कळवण	सुरगाणा	५	१००	१५०
		४	शहापूर	शहापूर	५	१००	१५०
		५	जव्हार	मोखाडा	५	१००	१५०
		एकूण			२५	५००	७५०
३	वित्तीय तरतूद	अ.क्र	वर्ष	योजना	निधी (रु.लक्ष)		
		१	२०१९२०-	Pragati Abhiyan :Revival of Millets - Finger Millets in PESA areas for better nutrition security, income enhancement and support climate resilient activity for tribal families	४२.१९		
४	या योजनेत येणारे खर्चाचे अंदाजपत्रक	एकूण खर्च -रु.४२.१९ लक्ष लाभार्थीची संख्या -७५० (अंदाजे)					
		क्र	बाब	युनिट	एकूण खर्च (लाख रुपये)		
		१	शेतकऱ्यांसाठी प्रशिक्षण	१२ दिवस प्रशिक्षण, एकूण ७५० शेतकरी, प्रती शेतकरी १५० रुपये प्रती दिवस (१२*७५०*१५०)	१३.५०		
		२	शेतकऱ्यांसाठी भांडवल	५०० एकर, प्रती एकर ५०० रुपये (५००*५००)	२.५०		
		३	ICE साहित्य (पत्रक, जाहिरात, शेतकऱ्यांसाठी पुस्तिका व इतर छापलेले साहित्य)	२५ गावे, प्रती गाव ३० सहभागी, रुपये ३०० प्रती सहभागी (२५*३०*३००)	२.२५		

		४	७.५	२५ गावे ,१२ दिवस प्रशिक्षण प्रती प्रशिक्षण प्रती दिवस २५०० रुपये (२५*१२*२५००)	७.५
		५	५.००	२५ गावे प्रती महिना १ भेट एकूण ८ भेटी प्रती भेट २५०० रुपये (२५*८*२५००)	५.००
		६	१.५०	२५ गावे, प्रती गाव १२ दिवस प्रशिक्षण , ५०० प्रती प्रशिक्षण (२५*१२*५००)	१.५०
		७	०.५०	७५० शेतकरी	०.५०
		८	५.६०	प्रकल्प टीम -४	५.६०
				एकूण	३८.३५
		९	३.८३५	(१० % प्रकल्प खर्च)	३.८३५
				एकूण खर्च	४२.१८५
				प्रती एकर खर्च- ८,४३७/- रुपये	
				प्रती लाभार्थी खर्च- ५,६२५/- रुपये	
५	योजना राबवणारी यंत्रणा	प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प कार्यालय नाशिक,कळवण,शहापूर व जव्हार व प्रगती आभियान संस्था			
६	नियंत्रक अधिकारी	अपर आयुक्त, आदिवासी विकास ठाणे व नाशिक			
७	योजनेचा उद्देश/ हेतु	आदिवासी लोकांच्या आहारातील मुख्य घटक नागली पिकाच्या लागवडीखालील क्षेत्र वाढवून,उत्पन्न वाढविणे व पोषण सुरक्षा वाढवून कुपोषण कमी करण्यास मदत करणे.			
८	योजना अंमलबजावणीची कार्यपध्दती	<p>योजना राबविण्याची कार्य पध्दती खालील प्रमाणे असेल</p> <p>१) सदर योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने प्रगती आभियान ही संस्था अंमलबजावणी यंत्रणा म्हणून कामकाज करेल.</p> <p>२) योजनेच्या अनुषंगाने ए.आ.वि.प्रकल्प कळवण यांच्या कार्यक्षेत्रामध्ये १० गावे तसेच नाशिक,शहापूर व जव्हार यांच्या कार्यक्षेत्रांतर्गत प्रत्येकी ५ -५ गावांची अशा एकूण २५ गावांची निवड केली जाईल .</p> <p>३) प्रत्येक गावातून २० एकर असे एकूण ५०० एकर क्षेत्रावर नागलीची लागवड व प्रयोग अंमलबजावणी यंत्रणा करेल.</p> <p>४) ज्या गावांमध्ये नागली हे पिक मोठ्या प्रमाणात घेतले जाते अशा गावांची निवड अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा करेल .</p> <p>५) प्रत्येक गावामधून लाभार्थी शेतकऱ्यांची निवड अंमलबजावणी यंत्रणा करेल .</p> <p>६) गावांची व लाभार्थ्यांची निवड झाल्यानंतर अंमलबजावणी यंत्रणेनी गावांची यादी व लाभार्थ्यांची यादी संबंधित प्रकल्प अधिकार्याला सादर करावी .</p> <p>७) लाभार्थी शेतकऱ्याची निवड करण्यासाठी पुढील बाबींचा विचार करावा .</p> <ol style="list-style-type: none"> १. लाभार्थी हा आदिवासी समाजाचा असावा २. लाभार्थी हा नागलीची शेती करणारा असावा ३. दारिद्र्य रेषेखालील शेतकऱ्याला प्राधान्य देण्यात यावे 			

		<p>४. महिला ,विधवा शेतकऱ्यांचा समावेश करावा.</p> <p>८.निवड केलेल्या शेतकऱ्यांची प्राथमिक व शेतीविषयक माहिती अंमलबजावणी यंत्रणा जमा करेल (पायाभूत सर्वेक्षण)</p> <p>९.निवड केलेल्या शेतकऱ्यांना अंमलबजावणी यंत्रणा सुरुवातीला सदर योजनेचा उद्देश व करावयाच्या बाबी या बाबत माहिती देतील .</p> <p>१०.निवड केलेल्या शेतकऱ्यांना अंमलबजावणी यंत्रणेमार्फत वेळोवेळी नागलीची शाश्वत शेती करण्याबाबत प्रशिक्षण दिले जाईल.</p> <p>११.अंमलबजावणी यंत्रणा शेतकऱ्यांसाठी नागलीची लागवड, बी बियाणे, बियाणे प्रक्रिया, लागवडीची पद्धत ,तन नियंत्रण , रोग-कीड नियंत्रण, पिकाचे पोषण,पिक काढणी, प्रक्रिया व विपणन , प्रती एकर उत्पन्न वाढ या बाबत प्रशिक्षण साहित्य तयार करेल.</p> <p>१२.अंमलबजावणी यंत्रणा लाभार्थी शेतकरी सोडून गावातील इतर नागली लागवड करणारे शेतकऱ्यांना देखील नागली लागवड व उत्पादन वाढ बाबत प्रशिक्षण देतील .</p> <p>१३.अंमलबजावणी यंत्रणेमार्फत योजनेच्या अनुषंगाने नागली लागवड करणाऱ्या शेतकऱ्यांच्या बाबत झालेला भौतिक तसेच आर्थिक बदलाचा अहवाल तयार करतील .</p> <p>१४. तयार केलेला अहवाल, यशोगाथा योजनेच्या अनुषंगाने निवडलेल्या गावात लोकांसमोर सादर करतील.</p>
९	योजनेच्या अटी व शर्ती	<p>१) योजना विहित वेळेत पूर्ण करण्याची जबाबदारी अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थेची असेल .</p> <p>२) योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने आऊटसोर्सिंग करण्याची जबाबदारी अंमलबजावणी यंत्रणेची राहिल.</p> <p>३) प्रकल्पामध्ये होणाऱ्या बदलाची पूर्वकल्पना प्रकल्प अधिकारी व सनियंत्रण व मूल्यमापन समितीला देऊन समितीच्या मान्यतेनेच बदल करावा.</p> <p>४) प्रकल्प राबवितांना आवश्यक असणारे प्रशिक्षण/कार्यशाळा व प्रात्यक्षिके संस्थेद्वारे देणे बंधनकारक असेल.</p> <p>५) योजनेच्या प्रगतीबाबत माहिती वेळोवेळी प्रकल्प अधिकाऱ्यांना तसेच शासनास सादर करण्याची जबाबदारी अंमलबजावणी यंत्रणेची राहिल.</p> <p>६) अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थेला केलेल्या कामाचा पूर्तता अहवाल व उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक असेल.</p> <p>७) सदर योजनेची अंमलबजावणी करताना चलचित्र (video) व छायाचित्रे काढावीत व योजनेची अंमलबजावणी पुर्ण झाल्यानंतर योजनेचा फलनिष्पत्ती अहवाल शासनास सादर करण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिकारी व अंमल बजावणी यंत्रणा यांची राहिल तसेच लाभार्थ्यांची यादी व Geo-tagged photographs हे www.stcmis.gov.in/smis या वेबसाईट वर अपलोड करण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल.</p> <p>८) योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने योजनेच्या प्रगती बाबत माहिती वेळोवेळी CAS पोर्टल वर भरण्याची जबाबदारी अंमलबजावणी यंत्रणेची असेल.</p>

१०	सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती	<p>योजनेचे सनियंत्रण व मूल्यमापना करीता प्रकल्प निहाय पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे.</p> <p>१. संबंधित प्रकल्प अधिकारी, ए.आ.वि.प्रकल्प - अध्यक्ष</p> <p>२. संबंधित तालुका कृषी अधिकारी - सदस्य</p> <p>३. प्रगती आभियान संस्था, प्रतिनिधी - सदस्य</p> <p>४. संबंधित सहायक प्रकल्प अधिकारी, ए.आ.वि.प्रकल्प - सदस्य सचिव</p> <p>➤ योजनेच्या अंमल बजावणीच्या अनुषंगाने करण्यात येणारे कार्य व त्याची प्रगती या बाबत आहवाल शासनास तसेच आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना उपरोक्त समिती सादर करेल.</p> <p>➤ योजनेची अंमलबजावणी सुरु झाल्यापासून उपरोक्त समितीची बैठक दर ३ महिन्यांनी आयोजित करावी व सदर बैठकीमध्ये योजनेच्या प्रगतीचा आढावा घेण्यात याव तसेच योजना अंमलबजावणीमध्ये काही अडचणी असतील तर त्याबाबत आवश्यक कार्यवाही करावी.</p>
११	योजनेच्या अंमलबजावणीचा कालावधी	शासन निर्णय निर्गमित झाल्यापासून ०८ महिने
१२	निधी वितरणाची कार्य पद्धती	<p>सदर योजनेकरिता निधी वितरणाची कार्यपद्धती खालील प्रकारे निश्चित करण्यात येत आहे.</p> <p>१) योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने मंजूर झालेल्या रकमेच्या मर्यादेत खर्च करण्याची जबाबदारी अंमलबजावणी यंत्रणेची असेल. योजनेसाठी इतर कोणताही अतिरिक्त निधी उपलब्ध करून दिला जाणार नाही याची दक्षता अंमलबजावणी यंत्रणेनी घ्यावी. तथापि, या प्रकल्पासाठी काही तातडीचा खर्च उद्भवल्यास प्रस्तावास मंजुरी दिलेल्या बाबींमधील खर्चामध्ये बदल करून प्रस्तावाच्या मंजुर केलेल्या रकमेच्या मर्यादेत सदर खर्चास मंजुरी देण्याचे अधिकार नियंत्रक अधिकारी यांना राहिल.</p> <p>२) सदर योजनेचा निधी हा आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक यांच्या मार्फत अंमलबजावणी यंत्रणेला वर्ग करण्यात येईल</p> <p>३) शासन निर्णय निर्गमित झाल्यानंतर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक हे अंमलबजावणी यंत्रणेला कार्यारंभ आदेश देऊन प्रकल्पासाठी मंजूर रकमेतून ४० टक्के रक्कम अदा करतील .</p> <p>४) सदर निधी प्राप्त होताच व कार्यारंभ आदेश मिळाल्यानंतर अंमलबजावणी यंत्रणा प्रत्यक्षात कार्यास सुरुवात करेल .</p> <p>५) प्रत्यक्ष कार्य सुरु होऊन ०३ महिने झाल्यानंतर व कामाच्या प्रगतीनुसार व मूल्यमापन व सनियंत्रण समितीच्या अहवालानुसार व समाधानकारक शिफारस केल्यानंतर पुढील ४० टक्के निधी वर्ग करण्यात येईल.</p>

		<p>६) उर्वरित २० टक्के निधी योजनेची अंमलबजावणी यशस्वीरित्या पूर्ण केल्यानंतर व कार्य पूर्तता अहवाल सादर केल्यानंतर अंमलबजावणी यंत्रणेस वितरीत करण्यात येईल.</p> <p>७) योजनेच्या अनुषंगाने आऊट सोर्सिंग करण्यात येणारे कर्मचारी यांचे मानधन देण्याची संपूर्ण जबाबदारी अंमलबजावणी यंत्रणेची राहिल .</p> <p>८) योजनेच्या अनुषंगाने झालेल्या खर्चाचा अहवाल वेळोवेळी आयुक्त,आदिवासी विकास नाशिक तसेच संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांना सादर करण्याची जबाबदारी अंमल बजावणी यंत्रणेची राहिल.</p>
१३	योजनेची फलनिष्पती	नागली पिकाच्या लागवडीखालील क्षेत्राची उत्पादकता वाढून उत्पन्न वाढेल व पोषण सुरक्षा वाढवून कुपोषण कमी करण्यास मदत होईल .